

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Aantal bijlagen
28 maart 2023	Kenmerk	Mechtild Linssen	2

Onderwerp

Ontwerpend onderzoek Duurzame Polder

Geachte raadsleden,

Zoals afgesproken in mei 2022 wordt uw raad tussentijds *geïnformeerd* en *gehoord* over het ontwerpend onderzoek voor de Duurzame Polder.

U wordt *geïnformeerd* via een 'tussenrapport' van het ontwerp bureau en een 'quick scan' van het MER-bureau. Deze documenten zijn al eerder naar u toe gezonden. Over deze documenten wordt op 5 april in het gemeentehuis van Oss een informatieve bijeenkomst gehouden voor zowel uw raad als die van 's-Hertogenbosch. Doel daarvan is dat u optimaal geïnformeerd bent over het werk dat tot op heden is gedaan, zodat u zich goed kunt voorbereiden op de beantwoording van de vragen in deze opinienota.

U wordt *gehoord* op een opiniërende bijeenkomst. Deze is gepland op 13 april a.s. (in 's-Hertogenbosch op 17 april a.s.). Deze opinienota is geschreven voor die bijeenkomst. Deze opinienota bevat de vragen waar we op 13 april graag uw antwoord op hebben. Daarna volgt in deze nota achtergrondinformatie over het ontwerpend onderzoek, een samenvatting van het tussenrapport en de quick scan en een paragraaf kanttekeningen en risico's.

Welke vragen stellen we de raad?

Op de opiniërende bijeenkomst willen we niet dat u al keuzes maakt voor denkrichtingen of varianten of dat u al veto's over varianten uitspreekt. We willen u vragen stellen over de vier

denkrichtingen. Zie voor beknopte informatie over de vier denkrichtingen de samenvatting verderop.

Vragen over de denkrichtingen en de varianten

1. Wat waardeert u denkrichting 1 'een grootschalig hart' en waarom?
2. Wat waardeert u in denkrichting 2 'het wijde westen' en waarom?
3. Wat waardeert u in denkrichting 3 'een veelkleurig mozaïek' en waarom?
4. Wat waardeert u in denkrichting 4 'lange lijnen van oost naar west' en waarom?
5. Wat spreekt u aan in de extra varianten en waarom?
6. Mist u belangrijke elementen in de varianten voor de inrichting van de polder, zo ja welke?

Wat is de aanleiding?

In mei 2022 heeft het college van Burgemeester en Wethouders de procesaanpak voor de Duurzame Polder vastgesteld. Daarin is opgenomen dat de raad tussentijds wordt geïnformeerd en gehoord over het ontwerpend onderzoek. Nu de eerste fase van het ontwerpend onderzoek is afgerond, is dit het juiste moment hiervoor.

Het ontwerp bureau heeft in samenspraak met belangenorganisaties en bewoners een breed pallet aan mogelijke varianten in beeld gebracht. Daarbij is rekening gehouden met de bestuurlijke kaders, maar ook 'buiten de lijntjes gekleurd', omdat dat verplicht is voor de milieueffectprocedure (m.e.r.-procedure). Voordat we de volgende fase van het ontwerpend onderzoek ingaan, op weg naar een beperkt aantal varianten voor de m.e.r.-procedure willen we input ophalen bij beide gemeenteraden. Dit om te waarborgen dat wat de raden belangrijk vinden, wordt meegenomen in het vervolg.

Terugblik:

- In januari 2021 heeft uw raad de Duurzame Polder als geschikte locatie aangewezen voor de opwek van grootschalige opwek van grootschalige duurzame energie.
- Op 9 juni 2021 is door uw raad de Regionale Energiestrategie 1.0 (RES) vastgesteld.
- In oktober 2021 is een Bestuursovereenkomst tussen de gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch, de provincie Noord-Brabant en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat gesloten. Daarin is afgesproken dat:
 - o via ontwerpend onderzoek en een m.e.r.-procedure wordt toegewerkt naar een 'Voorkeursalternatief' voor de inrichting van de Duurzame Polder en

- op basis daarvan vóór 1 januari vergunningen worden verleend voor de opwek van duurzame energie in deze polder.
- Op 31 mei 2022 heeft het college van Burgemeester en Wethouders, op basis van de Bestuursovereenkomst, ingestemd met de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Duurzame Polder en de procesaanpak.
- In september 2022 is het ontwerpend onderzoek voor de Duurzame Polder gestart. De eerste fase is nu afgerond. Voordat we de tweede fase ingaan, willen we de raad informeren en horen.

Kansen, waarden en aandachtspunten

Vorig jaar zijn de kansen, waarden en aandachtspunten voor de Duurzame Polder opgehaald als input voor het ontwerpend onderzoek. Daaruit zijn 14 thema's gedestilleerd die belangrijk worden gevonden voor de toekomst van de polder. In onderstaande tabel treft u ze aan.

Voor Oss is het uitgangspunt dat duurzame energie met windturbines wordt opgewekt in de polder en dat de polder primair agrarisch gebied blijft. Dit hebben we vastgelegd in de gebiedsvisie Vitaal Buitengebied, die uw raad op 7 oktober 2021 unaniem heeft aangenomen. Uiteraard is uitvoerbaarheid en financiële haalbaarheid ook belangrijk; anders is er straks geen initiatiefnemer aan wie een vergunning kan worden verleend. En dat is het uiteindelijke doel van het project: vergunningverlening eind 2024.

Opwek van windenergie	Landbouw	Uitvoerbaarheid en financiële haalbaarheid	(effecten op) Wonen	(effecten op) Gezondheid (o.a. geluid)
Andere kansen voor verduurzaming	Natuur (o.a. weidevogels)	Landschap en ruimtelijke kwaliteit	Water en klimaat-adaptatie	Bodem
Verkeer	Recreatie	Cultuurhistorie en archeologie	(effecten op) Overige bedrijven in de polder	

Vooruitblik

De komende maanden werken we in het ontwerpend onderzoek toe naar een beperkt aantal verder uitgewerkte varianten voor de m.e.r.-procedure. Opnieuw moeten dat varianten zijn die de hoeken van het speelveld beslaan. Dat zal wederom inhouden dat ook buiten de bestuurlijke lijntjes zal worden gekleurd. Dat is een verplichting vanuit de wettelijke m.e.r.-procedure.

Deze 'trechtering' naar circa vijf varianten voor het MER doen we weer in samenspraak met de gemeenschap en nadrukkelijk op basis van uw input. Via ontwerpateliers met belangen- en bewonersorganisaties en publieksbijeenkomsten. De klemtoon zal daarbij liggen op de atelierbijeenkomsten.

Op het moment dat een beperkt aantal varianten voor de m.e.r.-procedure is ontworpen, wordt de milieueffectprocedure (m.e.r.-procedure) gestart. De m.e.r.-procedure staat gepland voor de zomerperiode. De procedure moet uiteindelijk leiden naar een voorkeursalternatief (VKA) dat ter vaststelling aan uw raad wordt voorgelegd. Het VKA wordt de basis voor de vergunningverlening van de windturbines.

Wat staat er in het tussenrapport?

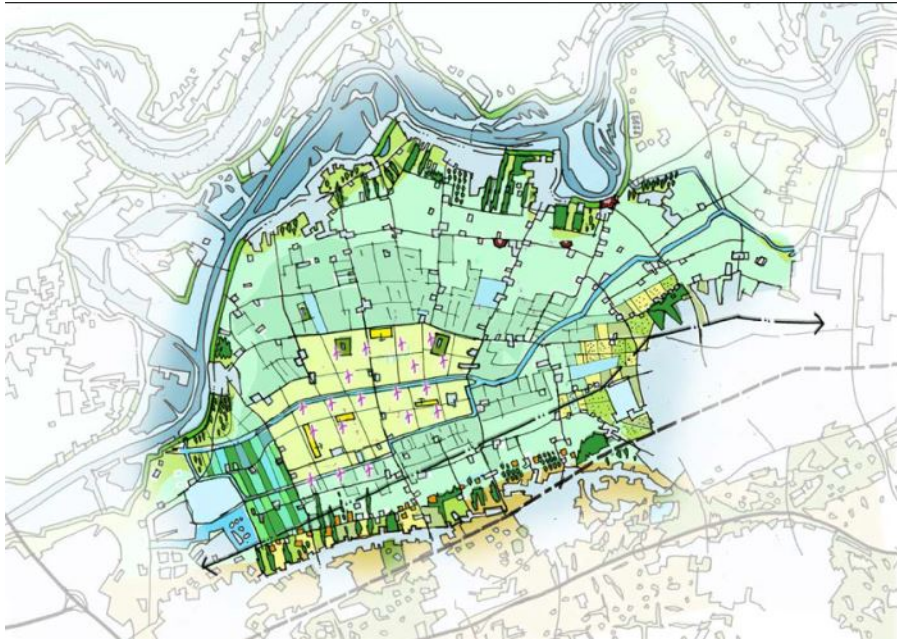
Hieronder treft u een samenvatting aan van het 'Tussenrapport denkrichtingen en varianten'.

Denkrichtingen en varianten

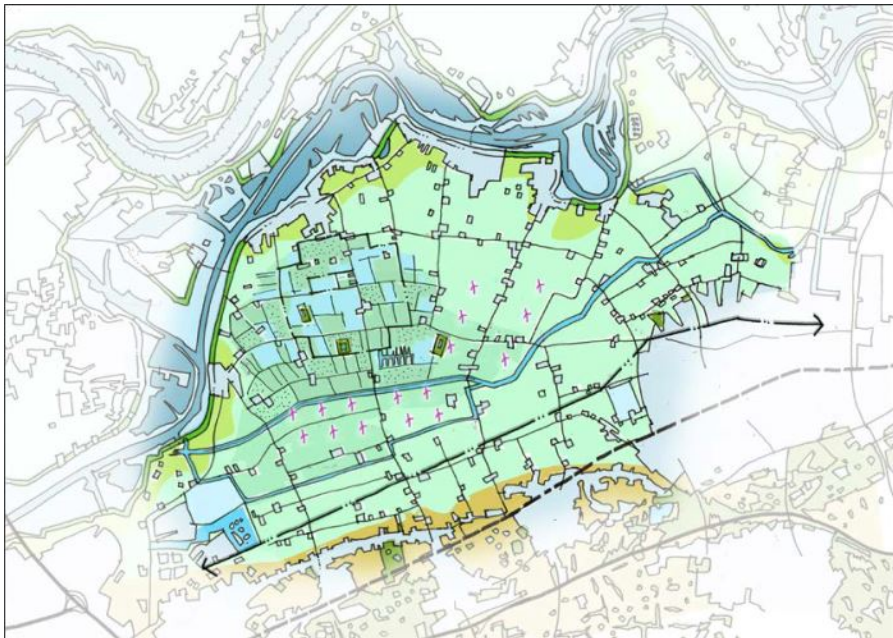
Op basis van de bestuurlijke kaders en de kansen, waarden en aandachtspunten zijn in interactie met belangenorganisaties vier 'denkrichtingen' geschetst met per denkrichting vier plaatsingsvoorstellen voor windturbines, 'varianten' genaamd:

- variant 1 is met een type windturbine met 210 m tiphoogte;
- variant 2 is met een groter type windturbine met 260 m tiphoogte;
- variant 3 is eveneens met 260 m tiphoogte en gaat uit van extra energie opwek;
- variant 4 is een afwijkende 'special' die past bij de denkrichting

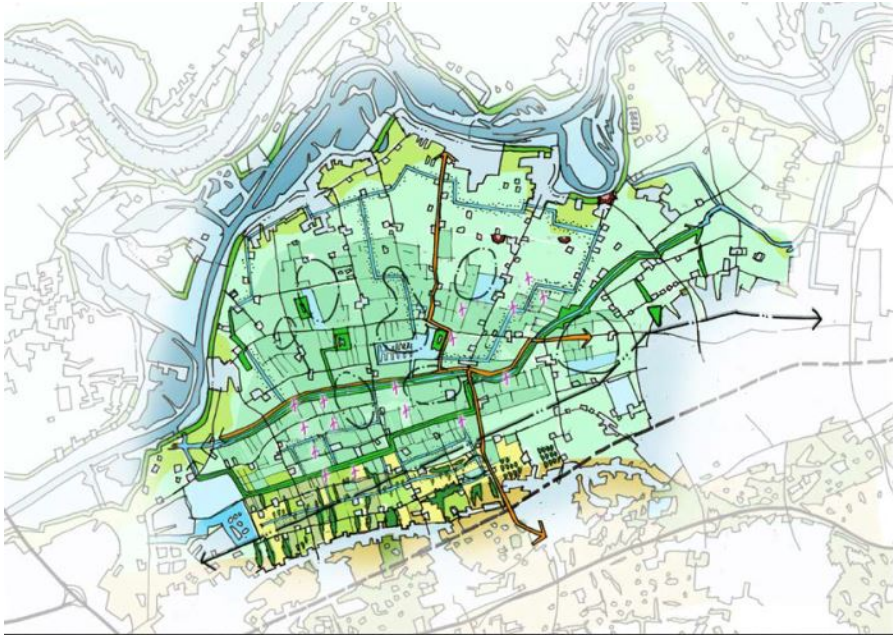
Hieronder worden de integrale denkrichtingen beknopt beschreven.

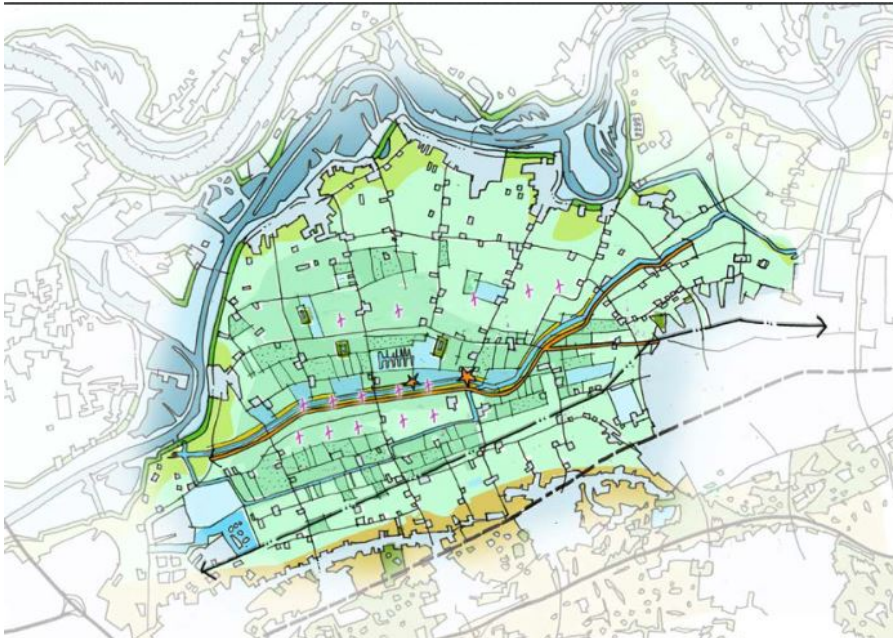
Denkrichting 1 'een grootschalig hart' combineert en concentreert de meest zichtbare veranderingen in het hart van de polder. De grote maat en schaal is hier het uitgangspunt. De windturbines worden als één ruimtelijk cluster neergezet. De landbouw krijgt in dit hart van de polder alle ruimte voor innovatie.

Denkrichting 2 'het wijde westen' geeft de polder verschillende gezichten. De landbouw ontwikkelt door in de hele polder. In het noordwesten, op de laagste (drinkwater)gronden komt een optimaal weidevogelgebied. De windturbines komen ten oosten en ten zuiden van dit gebied.

Denkrichting 3 'een veelkleurig mozaïek' behoudt zoveel mogelijk de huidige waarden en laat veel verschillende vormen van gebruik toe met, naast en door elkaar. De windturbines worden geplaatst op plekken die dan overblijven, waar geen bijzondere waarden aan zijn toegekend.

Denkrichting 4 'lange lijnen van oost naar west' borduurt voort op de lange lijnen tussen Oss en 's-Hertogenbosch. Denk aan de spoorlijn in het zuiden, de Maas in het noorden en de Hertogswetering in de polder die aanleiding geeft voor een recreatieve route. De windturbines staan zoveel mogelijk in lijnen van oost naar west.

Reacties van belangenpartijen en bewoners

De vier denkrichtingen met hun vier varianten zijn gedurende twee weken (eind januari en begin februari 2023) tentoongesteld in Oss en 's-Hertogenbosch. Bezoekers konden hun reacties achterlaten op formulieren. Ook kon men online reageren. In deze twee weken zijn zes publieksbijeenkomsten georganiseerd op verschillende locaties rond de polder, drie in Oss en drie in 's-Hertogenbosch. Daar zijn aan ontwerptafels reacties gegeven. Ook zijn hier schriftelijke reacties op formulieren achtergelaten. De reacties zijn opgenomen in het verslag van de bijeenkomsten (opgenomen in het Tussenrapport).

Denkrichting 1 'grootschalig hart' wordt gewaardeerd vanwege de concentratie van de windturbines, de grote afstand tot de dorpen aan de Maas en de mogelijkheid voor intensieve agrarische functies rond de windturbines. Aandacht wordt gevraagd voor de overgang richting Nuland en Heeseind en het 'klimaatbos' dat bij de Groote Wielen wordt gewenst.

Denkrichting 2 'het wijde westen' wordt gewaardeerd om de ruimte voor weidevogels. De laagste plek wordt hiervoor logisch gevonden. Ook is men positief over de geordende windturbine-opstelling. Maar de bewoners van Lith en Lithoijen vinden dat de windturbines te dichtbij komen.

Denkrichting 3 'een veelkleurig mozaïek' roept uiteenlopende reacties op. Sommigen waarderen de variatie en afwisseling in het landschap. Anderen vinden deze inrichting rommelig. Suggesties worden gedaan voor verbetering.

Denkrichting 4 'lange lijnen van oost naar west' wordt gewaardeerd vanwege de turbineopstellingen in lijnen. Dat oogt rustig en past in het landschap. Ook de kans om de Hertogwetering als recreatieve route te ontwikkelen spreekt aan. Sommige omwonenden zijn minder positief over deze denkrichting, omdat de turbines dicht bij hun woningen komen.

Naast reacties op de denkrichtingen en varianten, is er ook gepleit voor:

- maximale opwek (verder kijken dan 2030, een rendabele businesscase en meer ruimte voor financiële participatie);
- maximale afstand tot woonkernen (vanuit het noorden worden de turbines naar het zuiden geduwd en andersom);
- goede aansluiting op de Osse Uitvoeringsagenda Westelijke Polder (het bod van de boeren, hoe zij hun toekomst zien);
- aandacht voor het transport over de smalle wegen voor de bouw en het onderhoud van de windturbines;
- aandacht voor maatregelen tegen overlast van geluid en verlichting van de turbines.

Extra varianten

De reacties op de 4 denkrichtingen en de 16 varianten leidden ertoe dat 8 extra varianten zijn geschetst. Ook de quick scan milieu waaraan de 16 varianten zijn onderworpen (zie punt 4) geeft daar aanleiding toe.

De varianten komen voort uit verschillende invalshoeken:

- volgend uit resultaten quick scan milieu: variant met geluidsnorm 47 dB zonder mitigatie
- volgend uit resultaten quick scan milieu: variant met geluidsnorm 45 dB met mitigatie en met maximale energieopwek
- wens tot extra afstand tot de kernen Groote Wielen en Nuland / Heeseind; variant met geluidsnorm 45 dB met mitigatie
- wens om zoveel mogelijk afstand te houden van de Maasdorpen
- wens tot meer orde in opstellingen windturbines (2 varianten)
- wens tot het ontzien van bestaande eendenkooien
- wens tot maximale opwek in zoekgebied windenergie

Conclusies quick scan milieu

Het MER-bureau is pas geselecteerd toen het ontwerp bureau al bezig was. Het ontwerp bureau heeft met vuistregels gewerkt t.a.v. geluid en milieu. Om tijdig te weten in hoeverre de 16 ontwikkelde varianten uit milieuoogpunt mogelijk zijn, heeft het MER-bureau een quick scan toegepast op deze varianten.

Onderstaande resultaten komen voort uit een globale milieuscan op hoofdlijnen. Het zijn indicatieve uitkomsten en hier kunnen nog geen definitieve conclusies aan worden verbonden. Pas uit het MER zal blijken in hoeverre aspecten daadwerkelijk een belemmering blijken of niet. De 8 extra varianten zullen in de volgende fase van het ontwerpend onderzoek worden beoordeeld en zijn dus niet opgenomen in de onderstaande conclusies:

Geluid

Geluid is een belangrijk milieuaspect. Het MER-bureau heeft onderzocht in hoeverre de varianten haalbaar zijn bij verschillende geluidsnormen: 47 dB Lden met en zonder mitigatie, 45 Lden met en zonder mitigatie en 42 dB met mitigatie.

47 dB Lden was de norm in Nederland, maar deze is door een uitspraak van de rechter niet langer geldend als nationale norm. Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe norm en zijn gemeenten vrij om hun eigen norm te bepalen. 42 dB Lden wordt in Oss gehanteerd bij windpark Elzenburg-De Geer.

Met mitigatie wordt hier bedoeld: 3 dB reductie in het geluid van de turbine door een

geluidsreducerende voorziening te treffen. Dit is in de regel een maximale reductie om de realisatie van een turbine financieel rendabel te houden.

Voor wat betreft onderstaande resultaten is een belangrijke kanttekening dat het ontwerp bureau en het MER-bureau verschillende uitgangspunten hebben gehanteerd bij het inschatten van de minimale afstand tot geluidsgevoelige objecten. De inschattingen uit de quick scan zijn worst case en het zou dus kunnen dat in het ontwerptraject nog iets meer ruimte ontstaat doordat de geluidsberekeningen iets gunstiger uitvallen¹.

Uit de quick scan blijkt dat bij het hanteren van de minst strenge geluidsnorm (47 dB), en toepassing van mitigatie, alle varianten van de denkrichtingen mogelijk zijn (16 stuks). Indien echter geen mitigatie wordt toegepast, is geen enkele variant op voorhand geluidstechnisch mogelijk. Hierbij zijn in elke variant 8 of meer turbineposities die overlappen met de geluidscontour en daarmee, zonder verdere mitigerende maatregelen, niet voldoen aan de norm.

Bij 'verdere mitigerende maatregelen' kan gedacht worden aan bijv. iets te schuiven met turbines en/of woningen tot molenaarswoningen te bestempelen. Ook kan in het daadwerkelijke MER-onderzoek blijken dat de betreffende turbine toch net wel voldoet aan de norm (zie uitleg hiervoor). Het aanmerken als molenaarswoning, is overigens een maatregel waar strikte regels voor gelden. Dat doe je niet zomaar.

Wanneer de strengere 45 dB norm wordt toegepast blijkt slechts 1 variant (variant 1 van denkrichting 4), met mitigatie (3 dB), mogelijk. Zonder de 3 dB mitigatie overlappen in elke variant minimaal 15 turbineposities met de geluidscontour.

Daarnaast zijn er bij deze geluidsnorm van 45 dB 2 varianten, met mitigatie, waarbij er slechts 1 of 2 turbineposities zijn die niet aan de norm voldoen (varianten 1 van denkrichtingen 2 en 3). Bij de overige 13 varianten zijn er meer dan 6 turbineposities die niet voldoen aan de norm. Bij deze 15 varianten zouden verdere mitigerende maatregelen moeten worden toegepast om de varianten mogelijk te maken (zie voor voorbeelden beschrijving hiervoor).

Bij toepassing van de nog strengere 42 dB norm inclusief mitigatie blijkt volgens de quick scan geen enkele variant mogelijk. Bij alle 16 varianten bevinden zich dan 16 tot 30 turbines binnen de minimale afstand tot geluidsgevoelige objecten.

Weidevogels en andere beschermde diersoorten

De quick scan maakt onderscheid tussen beschermde gebieden en beschermde soorten. De effecten op weidevogels worden beschouwd onder beschermde soorten omdat er geen provinciale weidevogelgebieden zijn vastgesteld binnen het zoekgebied. Met name in het zuidwesten en oosten van het zoekgebied zijn veel waarnemingen gedaan van beschermde vogels (waaronder weidevogels) en vleermuizen. Hoewel denkrichtingen 1, 2 en 4 met de positionering van windturbines rekening hebben gehouden met de aanwezigheid van weidevogels in het gebied, blijkt uit de quick scan dat voor geen van de varianten is uit te sluiten dat het windpark significant negatieve effecten heeft door verstoring en aanvaringsslachtoffers van beschermde vogels en vleermuizen. Aanvullend soortenonderzoek is nodig en zal worden uitgevoerd als onderdeel van de m.e.r.-procedure.

Overige milieuaspecten

De andere milieuaspecten zijn in wat mindere mate sturend. Voor het thema natuur is op voorhand is niet te spreken van belemmeringen, omdat het wel of niet aan de orde zijn van een belemmering volgt uit aanvullend ecologisch onderzoek.

De varianten en denkrichtingen zijn niet onderscheidend op de aandachtspunten vanuit externe veiligheid. Wat betreft defensie geldt: zowel het laagvlieggebied als de laagvliegroute vormen op voorhand geen belemmering, maar wel een aandachtspunt. Wat betreft water, liggen een aantal varianten binnen een grondwaterbeschermingsgebied, en een aantal niet. De ligging in een grondwaterbeschermingsgebied, is een aandachtspunt, omdat activiteiten in de bodem binnen dit gebied gebonden zijn aan voorwaarden. Dit is een aandachtspunt voor het vervolg. Aan de voorwaarden kan normaliter voldaan worden. Ligging in gebieden met verwachte archeologische waarden geldt als aandachtspunt voor alle varianten. Nader milieueffectonderzoeken in het MER moet uitwijzen of en in hoeverre nader (specifiek) onderzoek nodig is om effecten op archeologie te voorkomen.

Alle varianten veroorzaken een slagschaduwcontour waarbinnen gebouwen met een woonfunctie liggen. Dit betekent dat voor alle varianten mitigerende maatregelen toegepast moeten worden om te kunnen voldoen aan de maximale slagschaduwduur die volgt uit het Activiteitenbesluit. Dit heeft effect op de business case, maar lijkt niet op voorhand onhaalbaar.

Kantttekeningen en risico's

Uw mening over de denkrichtingen en de varianten is belangrijk voor het vervolg van het ontwerpend onderzoek. Er zijn veel (deels tegenstrijdige) belangen te behartigen.

- Er zijn bewoners die zo min mogelijk windturbines in de polder willen en de turbines ver van de bestaande bebouwing geplaatst willen zien.
- Andere mensen zien de polder juist als de belangrijkste plek in de regio voor duurzame energie-opwek.
- Velen geven te kennen dat zij financieel willen participeren.
- De initiatiefnemers die de windparken willen ontwikkelen (waaronder eigenaars in het gebied) willen voldoende windturbines kunnen plaatsen om hun investeringen terug te kunnen verdienen.
- Ook is voldoende 'verdien capaciteit' belangrijk om de gemeenschap (bijvoorbeeld via een omgevingsfonds) mee te kunnen laten profiteren.
- De agrarische ondernemers die vernieuwend voort willen gaan, willen de ruimte krijgen om duurzaam voort te bestaan.
- De natuurbelangenorganisaties vragen aandacht voor de bijzondere kwaliteiten van de polder.
- De bewoners (in 's-Hertogenbosch) en belangenbehartigers (in Oss) vragen aandacht voor de uitbreidingswijken Groote Wielen en Amsteleind: kan de polder aantrekkelijk uitloopgebied worden?

Een risico vormt de geluidsnormering die op nationaal niveau in de maak is. Onbekend is wat de uitkomst wordt, wanneer deze komt en wanneer deze wettelijk verplicht wordt. In de m.e.r.-procedure wordt inzichtelijk gemaakt wat het effect is van een strenge geluidsnormering (42 Lden). Vermoedelijk wordt de nieuwe norm minder streng.

ⁱ Het ontwerp bureau heeft breed aanvaarde vuistregels gebruikt (onderbouwd door een eenvoudige berekening) bij het zoeken naar zoveel mogelijk verschillende mogelijkheden voor plaatsing van de windturbines ('best case'). De quick scan van het MER-bureau gaat juist veiligheidshalve uit van een 'worst case' benadering. Het MER-bureau gaat bijvoorbeeld uit van een harde ondergrond, wat leidt tot een grotere afstand voor geluid. In de volgende fase zal zowel in het ontwerp onderzoek als in het MER het detailniveau toenemen. Het MER-bureau zal een aangepaste berekening van de minimale afstand tot geluidsgevoelige objecten uitvoeren, uitgaande van een gemengde en meer zachte en geluidsabsorberende ondergrond. Dit zal naar verwachting een grotere ontwerp vrijheid ('schuifruimte') bieden. De minimale afstand hangt niet alleen van de ondergrond af, maar ook van bijvoorbeeld het type windturbine (luid of stil), de opstelling van de windturbines en het al dan niet toepassen van mitigatie voor geluid. Rekenen en tekenen (ontwerpen) zal in de volgende fase in samenhang plaats vinden.